

CUPRINS

Introducere	11

CAPITOLUL I

EXPERTIZĂ ÎN ASIGURĂRI SOCIALE	17

1.1. Asigurările sociale în România	17
1.2. Structura demografică – potențialul sistemului de asigurări sociale.....	20
1.3. Copiii – generația tânără și protecția socială.....	25
1.4. Distribuirea resurselor în Sistemul asigurărilor sociale – pensii și indemnizații	27
1.5. Competențele în expertizele de asigurări sociale	34

CAPITOLUL II

PENSIILE DE ASIGURĂRI SOCIALE	37

2.1. Analiza stagiului de cotizare realizat	37
2.1.1. Structura stagiului de cotizare realizat	37
2.1.2. Stagiul de cotizare contributiv	38
2.1.3. Stagiile de cotizare asimilate.....	43
2.1.4. Stagiile necontributive	45
2.1.5. Stagiul complet de cotizare sau stagiul standard.....	46
2.1.6. Stagiul minim de cotizare contributiv	48
2.1.7. Stagiul de cotizare pentru activități independente	48
2.1.8. Asigurarea obligatorie și asigurarea voluntară.....	49
2.2. Algoritmul de calcul al punctajului.....	51
2.2.1. Punctajul total-punctajul mediu anual.....	51
2.2.2. Numărul de puncte realizat – punctajul total	53
2.2.3. Punctajul pentru stagiile asimilate	55
2.2.4. Punctajul pentru perioadele de șomaj și pentru plățile compensatorii.....	57
2.2.5. Beneficiile pentru grupe superioare de muncă – puncte suplimentare.....	59

2.2.6. Punctajele anuale pentru persoanele asigurate la Pilonul II.....	65
2.2.7. Punctele de stabilitate.....	69
2.3. Tipuri de pensii	70
2.3.1. Pensia pentru limită de vârstă	71
2.3.2. Pensia de invaliditate.....	73
2.3.3. Pensia de urmaș.....	76
2.3.4. Pensia anticipată.....	81
2.3.5. Pensia anticipată parțială.....	85
2.4. Vechimea suplimentară pentru grupe și condiții de muncă	87
2.5. Reducerea vârstei standard de pensionare.....	89
2.5.1. Situații în care se reduce vârsta de pensionare.....	89
2.5.2. Condițiile deosebite și speciale de muncă.....	91
2.5.3. Reducerea vârstei standard pentru condiții deosebite de muncă	92
2.5.4. Reducerea vârstei standard pentru condiții speciale de muncă	97
2.5.5. Reducerea vârstei standard –DL 118/1990	97
2.5.6. Reducerea vârstei cu 11 ani -20 ani, excepții.....	98
2.5.7. Reguli de cumulare ale criteriilor reducerii vârstei standard	99
2.5.8. Regula 5 plus 5 ani – vârsta redusă cu 5 ani	100
2.6. Persoanele cu handicap- condiții de pensionare.....	101
2.6.1. Particularități și dispoziții legale.....	101
2.6.2. Studiu de caz – Evaluare condiții de pensionare- handicap.....	103
2.7. Ce avantaje au femeile la acordarea pensiei?.....	105
2.8. Grupe superioare de muncă – studiu de caz.....	108
2.9. Proceduri de recalculare a pensiilor	117
2.9.1. Necesitatea recalculării pensiilor stabilite în baza Legii nr. 263/2010.....	117
2.9.2. Recalcularea pensiilor pentru limită de vârstă	118
2.9.3. Recalcularea pensiilor anticipate.....	121
2.9.4. Recalcularea pensiilor anticipate parțiale.....	122
2.9.5. Recalcularea pensiilor de invaliditate	123
2.9.6. Pensiile agricultorilor – recalculare	124
2.9.7. Pensiile de asigurări sociale – pensiile militare	126
2.9.8. Valorificarea veniturilor suplimentare – recalculare.....	128

2.10. Model de calcul al pensiei pentru limită de vârstă, studiu de caz	131
2.11. Actualizarea pensiilor de asigurări sociale.....	140

CAPITOLUL III

PENSIILE MILITARE	145
3.1. Principiul recunoștinței și cadrul legal	145
3.2. Pensiile militare de stat – categorii	150
3.3. Reducerea vârstei standard de pensionare.....	154
3.4. Calculul pensiei militare de stat	155
3.5. Recalcularea pensiilor militare.....	158
3.6. Indexarea și actualizarea pensiilor militare.....	160
3.7. Model de calcul al pensiei de serviciu-limită de vârstă	161
3.8. Model de calcul al pensiei de invaliditate	163
3.9. Studiu de caz- Recalculare pensie conform art. 109	164
3.10. Militar-civil	168

CAPITOLUL IV

AVIAȚIE – PERSONALUL AERONAVIGANT CIVIL

PROFESIONIST	171
4.1. Cadrul legal și algoritmul de calcul.....	171
4.2. Corelarea pensiei de serviciu cu venitul net salarial	177
4.3. Pensiile de serviciu –modificări legislative.....	181
4.4. Actualizarea pensiei de serviciu	187

CAPITOLUL V

JUSTIȚIE – PENSIILE DE SERVICIU ALE MAGISTRAȚILOR

5.1. Cadrul legal al pensiilor de serviciu ale magistraților.....	191
5.2. Condițiile de pensionare pentru magistrați	192
5.3. Tipurile de pensii de serviciu	193
5.4. Actualizare, cumul și continuarea activității	195

CAPITOLUL VI

PERSONALUL AUXILIAR ȘI DE SPECIALITATE DIN

JUSTIȚIE	197
6.1. Cadrul legal al pensiilor personalului auxiliar și de specialitate	197

6.2. Condițiile de pensionare și tipuri de pensii	198
6.3. Model de calcul și de actualizare- studiu de caz	200

CAPITOLUL VII

ALTE PENSII DE SERVICIU – CONSILIERI DE CONTURI,

PARLAMENTARI, DIPLOMAȚI	205
7.1. Pensiile personalului Curții de conturi	205
7.2. Pensiile personalului diplomatic și consular	208
7.3. Pensiile parlamentarilor	211

CAPITOLUL VIII

ARTĂ – ȘTIINȚĂ- SPORT-CULTURĂ- INDEMNIZAȚII

8.1. Indemnizația membrilor uniunilor de creatori	217
8.2. Indemnizația de merit – știință, sport, cultură	218
8.3. Indemnizația pentru liberi-profesioniști – artiști și interpreți sau executanți	219

CAPITOLUL IX

PENSII INTERNAȚIONALE

9.1. Cadrul legal al pensiilor internaționale	223
9.2. Algoritm de calcul al pensiilor comunitare	227
9.3. Relația România – Moldova – studii de caz.....	233
9.4. Model de calcul al pensiei comunitare	240
9.5. Model de calcul – România – Canada.....	247
9.6. Model de calcul – România – Italia-Canada	252

CAPITOLUL X

SISTEMUL DE PENSII AL AVOCAȚILOR

10.1. Pensiile avocaților din România-cadru legal.....	255
10.2. Contribuțiile membrilor	256
10.3. Tipurile de pensie, condiții de pensionare.....	256
10.4. Algoritm de calcul – pensie avocat	260
10.5. Reguli privind recunoașterea reciprocă a stagiilor de cotizare	262

CAPITOLUL XI

PENSIILE NOTARILOR PUBLICI DIN ROMÂNIA	265
11.1. Sistemul de pensii al notarilor-cadrul legal.....	265
11.2. Elemente tehnice, venit de referință, contribuții	265
11.3. Tipuri de pensii și algoritm de calcul	267
11.4. Retragerea definitivă din profesia de notar	270
11.5. Recunoașterea reciprocă a stagiilor de cotizare	271

CAPITOLUL XII

PROTECȚIA SOCIALĂ – INDEMNIZAȚII	273
12.1. Indemnizația socială pentru pensionari	273
12.2. Veteranii de război – indemnizații	274
12.3. Protecția persoanelor cu handicap – Legea nr. 448/2006.....	277
12.4. Persoanele persecutate politic, prizonieri, deportați.....	280
12.4.1. Perioada 6 septembrie 1940 – 6 martie 1945, Legea 189/2000.....	280
12.4.2. Perioada 6 martie 1945– 31.12.1964; DL 118/1990	282
12.4.3. Perioada 1950-1961, stagiul militar în detașamente de muncă	284
12.5. Revoltele muncitorești și Revoluția Română – Legea nr. 341/2004	285
12.6. Drepturile soțului supraviețuitor	289
12.7. Șomajul – stagiul asimilat, indemnizație de șomaj	291
12.8. Ajutoarele financiare anuale în sumă fixă.....	294
Bibliografie	301

Introducere

În Sistemul de securitate socială, oamenii își pun adesea următoarele întrebări:

Cu ce procent din veniturile noastre trebuie să contribuim la asigurările sociale sau cu ce sumă?

Care este durata necesară de plată a contribuțiilor?

Sunt suficiente contribuțiile plătite pentru a beneficia de un venit de înlocuire adecvat?

La aceste întrebări am formulat răspunsuri fundamentate științific în Teza de doctorat intitulată „*Modele privind acumularea și distribuirea resurselor în Sistemul asigurărilor sociale din România*”.

Dacă metoda de calcul a beneficiilor ar conține testul contribuțiilor, multe aspecte s-ar putea clarifica. Mai puțini oameni ar putea pretinde că au contribuit mai mult ca alții și au primit beneficii mai mici.

Pornind de la modelul cu beneficii definite și cu aplicarea testului contribuțiilor elaborat și propus de autoare, studiind și aplicând zilnic legislația asigurărilor sociale în prelegeri și în expertizele contabile judiciare, am constatat că în legislația actuală din România, referindu-mă la Sistemul public de pensii, există o serie de aspecte asemănătoare, adaptate de legiuitor în forma considerată de acesta adecvată.

Reiterez câteva idei din modelul propus:

- **Pensia este formată dintr-o pensie de bază, un supliment la pensie și o componentă adăugată. Pensia de bază se numește pensia medie etalon. Suma contribuțiilor este cunoscută în prealabil, deoarece modelul este bazat pe beneficii definite. A doua componentă propusă, suplimentul la pensie și cea de-a treia componentă, pensia adăugată, sunt beneficii care rezultă din contribuții și nu din numărul de ani de contribuție.**
- **Utilizarea metodei de corelare a beneficiilor cu suma contribuțiilor.**

- Constituirea **Fondului contribuțiilor voluntare**, un fond constituit ca un recipient al contribuțiilor, aflat **la dispoziția asiguraților**.
- Pentru obținerea pensiei de bază este necesară realizarea unui număr de **25 de ani de contribuții etalon**. Numărul de **25 de ani** era calculat de autoare prin metode științifice. Acesta rezulta dintr-o complexitate de metode și calcule, *care luau în considerare contribuția etalon la nivelul anului 2010 și pensia medie estimată pentru tipul de pensie pentru limită de vârstă*. Raportul dintre cei doi indicatori era de 18,58, **ceea ce arăta că din contribuții adunate într-o perioadă de 25 de ani se pot plăti pensii de bază 18 ani întregi**, ceea ce corespundea speranței de viață la vârsta de pensionare a femeilor, care sunt mai longevive decât bărbații.

Prin urmare **numărul de 25 de ani**, în viziunea mea, **nu este o medie a stagiilor de cotizare, ci este rezultatul corelării anilor de contribuție cu cea contribuție etalon și cu beneficiul garantat asiguratului pe o durată aflată în corelație cu speranța de viață a beneficiarului**.

În viziunea fiecărui asigurat se consideră că pensia este o restituire a contribuțiilor plătite, ori niciodată beneficiarii nu-și primesc contribuțiile lor, ci contribuțiile generațiilor actuale.

Așa fiind, pentru a avea un sistem de *securitate socială sănătos, preocupările noastre trebuie concentrate pe generațiile actuale și viitoare*.

Pe de altă parte, un Sistem de securitate socială echilibrat este garanția unei creșteri a economiei naționale.

Astăzi, în contextul diminuării resurselor financiare care se acumulează în Sistemul asigurărilor sociale, observăm **din ce în ce mai des că oamenii se abat din ce în ce mai mult** de la principiul fundamental de funcționare al unui sistem de securitate socială și mă refer la **principiul solidarității dintre generații**.

Dacă între securitate socială și economie există o relație biunivocă, corelație demonstrată în studiile anterioare, amintesc și faptul că cercetătorii care au analizat sistemele de securitate socială au concluzionat că este **o strânsă corelație între evoluția unui sistem de securitate socială și imaginea unui sistem demografic stilizat**.

Potrivit studiilor, sistemele de securitate socială se construiesc pe tipul modelelor **OLG**.

Modelele „generațiilor suprapuse” (OLG) pornesc de la ideea că **generațiile se succed continuu**. În timp ce generațiile vechi dispar, *în locul lor apar generații noi*. În modelele OLG (*Overlapping Generations Model*), fiecare generație are o durată de viață finită și întotdeauna trăiește simultan cu alte generații.

Această analiză a sistemului de asigurări sociale, prezentat sub toate aspectele în această carte, nu poate omite protecția socială a viitoarelor generații active. Toate aspectele demografice ilustrate în primul capitol, creează premisele și ne **determină să analizăm cu prioritate măsurile de protecție socială pentru cea mai tânără generație.**

Generația Zero ani este cea mai importantă generație, deoarece *această generație garantează viitorul sistemului de securitate socială*. În România, începând cu anul 2020, **generația Zero ani** este în continuă scădere numerică. Dacă în anul 2019 erau 215.467 copii cu vârsta de 0-1 an, acest număr a scăzut în fiecare an. În anul 2022, copiii *Zero ani* erau 182.083, în anul 2023 erau 164.004 copii și în anul 2024 s-au născut **162.252 copii**.

În această situație, *actuarul sistemului de securitate socială trebuie să fie îngrijorat nu de faptul că oamenii trăiesc mai mult, ci că numărul copiilor este din ce în ce mai mic*.

Protecția socială a copiilor și **a familiilor tinere trebuie să fie o prioritate națională**.

Un Sistem de securitate socială cuprinde toate generațiile, astfel că abordarea unui sistem de pensii bazat doar pe analiza contribuțiilor acumulate și pe distribuirea beneficiilor pentru generațiile de peste 60 de ani este o abordare mult simplificată și greșită.

Deci pentru toate generațiile, într-un Sistem de securitate socială există componente distincte, beneficii de calculat și condiții de acordare. Acestea sunt activități care intră în competența experților contabili specializați în asigurări sociale.

Conform OMJ nr.1190/C/19.07.2023, expertizele judiciare în asigurări sociale pot fi efectuate de experții contabili judiciari care au specializarile necesare declarate prin Fișa de opțiuni completată anual.

Dacă în urmă cu câteva decenii, calculul pensiilor era unul banal și fiecare persoană era în măsură să-și calculeze o medie salarială ca bază de calcul a viitoarei sale pensii, această situație s-a schimbat radical începând cu apariția fenomenului inflaționist care a generat adaptări frecvente ale cadrului legal specific.

După anul 2001, numărul litigiilor în asigurări sociale este din ce în ce mai mare.

În primul rând, modificările legislative numeroase în asigurările sociale reprezintă cauza principală a existenței *unui număr mare de litigii de muncă și asigurări sociale*.

În al doilea rând, cunoașterea acestui domeniu necesită un timp îndelungat studiu și *mai ales pasiune*.

În al treilea rând, în dispozițiile legale sau în normele de aplicare din acest domeniu nu vom găsi *metode, tehnici și algoritmi de calcul explicați în formule și în secvențe de aplicare*.

În al patrulea rând, fiecare caz este unic, chiar dacă există unele asemănări cu alte cazuri. În practică, *rareori vom găsi tipuri perfecte, ci combinații de condiții și pe cale de consecințe idei diferite de abordare*.

În al cincilea rând, deși *dispozițiile legale se schimbă periodic*, litigiile generate de vechile legi continuă, pentru că procedurile de recalculare și de revizuire ale pensiilor nu țin pasul cu schimbarea dispozițiilor legale.

Sub un alt aspect, complexitatea cadrului legal poate descuraja pe acei care totuși doresc să se perfecționeze în domeniul asigurărilor sociale.

De aceea cartea *„Expertiză judiciară în asigurări sociale-pensii naționale și internaționale” cuprinde toate aspectele necesare rezolvării fiecărui caz, în formă sistematizată*.

Parcursul acestui studiu, **poate constitui un sprijin în actualizarea competențelor expertului specializat în asigurările sociale și un Ghid de aplicare pentru cei care doresc să abordeze acest domeniu.**

Așa fiind, concluzionez că **Asigurările sociale sunt o specializare distinctă care se dobândește prin studiu, îndelungată practică și pasiune.**

Ca ramură distinctă a asigurărilor, ca știință, apreciez că Asigurările sociale sunt foarte puțin studiate în România, **ca și când dobândirea metodelor, tehnicilor** acestei discipline ar putea fi înșușite fără a fi predate în mod organizat.

Cartea cuprinde următoarele subiecte: **pensiile de asigurări sociale** din Sistemul public de pensii, pensiile **militare**, **pensiile de serviciu** grupate pe: **magistrați**, personalul **auxiliar și de specialitate** din instanțe și parchete, **personalul aeronavigant** civil profesionist, **personalul Curții de conturi**, **personalul diplomatic și consular**, **funcționarii parlamentari**.

Capitolul pensiilor de asigurări sociale din Sistemul public este detaliat, având în vedere modificările recente ale cadrului legal și procedurile de recalculare și de recalculare aflate în derulare, de care sunt interesate milioane de beneficiari.

Pentru **pensiile avocaților și ale notarilor publici** am dedicat capitole distincte în această carte. Aceste profesii, au sisteme proprii de pensie, deci sunt organizate în Sisteme de pensii neintegrate.

Tipurile de indemnizații acordate în baza legilor speciale sunt tratate în capitol distinct, iar temele abordate sunt: **indemnizațiile membrilor uniunilor de creatori**, **indemnizațiile de merit** acordate în știință, sport, cultură.

Nu am omis nici indemnizațiile și protecția socială a beneficiarilor de indemnizații acordate **veteranilor de război**, **persoanelor cu handicap**, **persoanelor persecutate politic**, **indemnizațiile pentru revoltele muncitorești** și pentru **Revoluția din decembrie 1989**, precum și drepturile soțului supraviețuitor.

Am inclus în această carte **modul de protecție socială a copiilor** sau a **persoanelor aflate în șomaj**, precum și **protecția socială a pensionarilor cu venituri din pensii insuficiente**.

Fiecare capitol este structurat pe subcapitole și abordează:

- **cadrul legal aplicabil**
- **tipurile de pensii sau indemnizații**
- **condițiile de obținere a fiecărui tip de pensie/indemnizație,**
- **algoritmul de calcul propus de autoare**, formule de calcul și pași de aplicare ai algoritmului
- **modele de calcul propuse pentru fiecare tip de pensie, indemnizație sau beneficiu, după caz**
- **studii de caz utile** pentru soluționarea problemelor, obiectivelor și a expertizelor judiciare sau extrajudiciare.

În Capitolul dedicat **pensiilor internaționale** am prezentat cadrul legal pentru pensiile comunitare și pentru pensiile ce se stabilesc în cazul acordurilor